



مدیریت بحران

هر چند پیشگیری و کاهش خطر بلایای طبیعی مانند سایر فعالیتهای پیشگیرانه بر مبنای یک استراتژی کشوری می باشد اما پاسخ، آمادگی و هماهنگی لازم قبل از آن بخصوص در حوزه سلامت از اصول اولیه کار می باشد و در این راستا توانمندسازی بیمارستانها و پرسنل آن که رکن محوری در این خصوص دارند قطعاً از اهمیت فوق العاده ای برخوردار است. آمارها معذف رشد فزاینده وقوع حوادث در گوشه و کنار دنیا می باشند. در سال 2010 حدود 385 حادثه ی طبیعی در 131 کشور جهان به وقوع پیوست. این حوادث جان بیش از 297 هزار نفر از مردم دنیا را گرفت. 217 میلیون نفر از جامعه جهانی را تحت تاثیر قرار داد و منجر به 9/123 میلیارد دلار خسارت شد.

بیش از 90 درصد مرگ و میرها در کشورهای در حال توسعه و کم پیشرفت ناشی از وقوع حوادث و بلایا می باشد. ایران کشوری در حال توسعه در آسیا است که مستعد حوادث و بلایای طبیعی و انسان ساخت بوده و به عنوان یکی از آسیب پذیرترین کشورها در جهان مطرح می باشد. در 90 سال گذشته بیش از 180 هزار نفر در اثر وقوع حوادث طبیعی جان خود را از دست داده اند. از این میزان 76 درصد بر اثر زلزله ، 6 درصد ناشی از سیل و 18 درصد عواقب سایر بلایا بوده است.

شعار سازمان جهانی بهداشت در سال 2009 ((سلامت در حوادث و بلایا) بوده و این سازمان کلیه کشورهای عضو خود را متعهد نموده که در راستای این شعار برنامه ریزی، مدیریت ، هماهنگی و آموزشرا در خصوص حوادث و بلایا انجام دهند.

واژه شناسی بحران و بلایا:

بحران (crisis):

حادثه ای که بطور طبیعی و یا بوسیله بشر بطور ناگهانی و یا بصورت فزاینده به وجود آید و سختی و مشقتی را به جامعه انسانی تحمیل نماید و جهت برطرف کردن آن نیاز به اقدامات اساسی و فوق العاده باشد بحران گویند. بحران به هرگونه حادثه ای اطلاق می شود که به جان یا مال انسان آسیب برساند و نیاز به اقدام فوری و فوق العاده داشته باشد

بلا (Disaster):

وضعیت حاصل از یک پدیده محیطی یا انسان ساخت را گویند که سبب ایجاد استرس ، آسیب افراد ، تخریب فیزیکی و مشکلات وسیع اقتصادی می شود

خطر (Hazard):

هر چیزی است که سبب ایجاد خطر می شود و ممکن است طبیعی یا ساخته دست انسان یا ترکیبی از این دو باشد و نیز قادر به ایجاد عوارض جانبی بر سلامت ، فعالیت یا محیط انسان می باشد. تمامی انواع Disaster در اثر یک Hazard خاص یا ترکیبی از آنها هستند

ریسک (Risk):

ریسک به احتمال بالقوه یا بالفعل اتفاق افتادن موضوعی منفی گفته می شود. ریسک فقط در مورد یک نوع Hazard بکار میرود. خطر ایجاد یک حادثه به طور وسیعی به میزان آمادگی برای تطابق با یک حادثه و یا حذف آن بستگی دارد.

آسیب پذیری (Vulnerability)

تعاریف متفاوتی دارد . به " میزان قابلیت از دست دادن " یا " آسیب پذیری جامعه یا محیط نسبت به نوعی از حادثه " گفته می شود . میزان آن بستگی به Resilience جامعه نسبت به حادثه دارد .

مقاومت جامعه (Resilience)

مقاومت یک محیط یا جامعه در مقابل یک حادثه است که به میزان انعطاف پذیری و تطابق با حادثه بستگی دارد و دارای دو جزء است : جزء وابسته به طبیعت و جزء وابسته به انسان

Triage

تریاز کلمه ای با ریشه لاتین به معنی به دسته بندی کردن است . به اقداماتی گفته می شود که در شرایط عادی برای تشخیص افراد دارای بیشترین آسیب های تهدید کننده حیات و در حوادث غیر مترقبه برای نجات جان بیشترین تعداد مصدومین که در ضمن بیشترین شانس زنده ماندن را دارند

حوادث و وقایع محتمل الوقوع:

حوادثی که مراکز درمانی را تهدید می کنند می توان به چند دسته بشرح ذیل تقسیم بندی نمود :

➤ **حوادث داخلی یا Internal Disaster مانند :** آتش سوزی ، انفجار ، پخش و انتشار مواد خطرناک

➤ **حوادث خارجی کوچک یا Minor External Disaster :** وقایعی است که تعداد کمی قربانی به جای می گذارد .

حوادث خارجی بزرگ یا Major External Disaster : وقایعی است که تعداد زیادی قربانی به جای می گذارد

اهداف مدیریت بحران:

- 1-در درجه اول رفع شرایط بحران و اضطراب است.
- 2-بازگرداندن سریع جامعه به حالت عادی.
- 3-کاهش آسیب های ناشی از بحران چه جانی و چه مالی.
- 4-کاهش اثرات بحران در جامعه و مقابله با آن با کمترین هزینه ها.
- 5-ایجاد آمادگی در جامعه برای مقابله با بحران.
- 6-بازسازی مناطق بحرانی از لحاظ فیزیکی و روانی و فرهنگی.
- 7-ایجاد تمرین و آموزش و مانورها در مناطق جهت آمادگی برای مقابله با بحران برای مدیران و مردم

فرایند یا مراحل مدیریت بحران:

شامل یک سری مراحل هماهنگ یکپارچه است که شامل چهار مرحله می گردد:

1-مرحله پیشگیری: کلیه اقداماتی که موجب پیشگیری از وقوع بحرانها و سبب جلوگیری از آثار مخرب بحران در جامعه می شود.

احداث سدها: جلوگیری از طغیان رودخانه

مقاوم سازی ساختمان در مقابل زلزله

2-مرحله آمادگی: کلیه اقداماتی که دولت و مردم را قادر به عکس العمل سریع و بموقع و کارا در موقع بروز

بحران می نماید.

الف-افزایش برنامه های ضد بحران ب- آموزش و تمرین

3-مرحله مقابله یا پاسخ: شامل انجام اقداماتی است که پیش از وقوع، حین یا بلافاصله پس از وقوع بحران

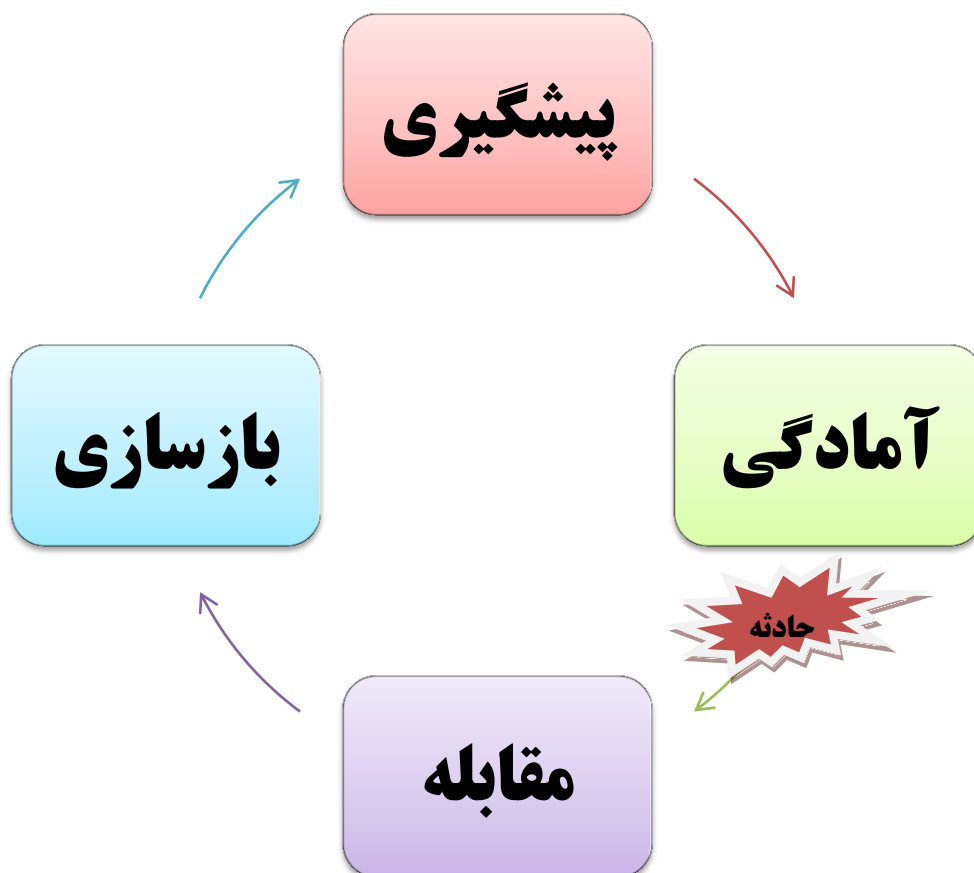
برای نجات جان مردم و به حداقل رساندن خسارت وارده به اموال آنها،برخی از فعالیتهای قابل ذکر در این

مرحله عبارتند از:اعلام هشدار، تامین بهداشتت و درمان، انتقال و دفن اجساد،برقراری نظم و ...

4-مرحله بازسازی: بازگرداندن جامعه به حالت عادی و نه لزوما حالت پیش از بحران، برخی از اقدامات این

مرحله عبارتند از:پرداخت بیمه، پرداخت وام، برآورد خسارت و ...

چرخه مدیریت بحران



نحوه اجرای برنامه مقابله

با حوادث غیر مترقبه در مراکز درمانی

اولین گام در اجرای برنامه مقابله با حوادث در بیمارستان، تشکیل کمیته بحران و بلایا در بیمارستان جهت تدوین نمودار تشکیلاتی سیستم مدیریت بحران در بیمارستان، پیاده سازی، نظارت و بازنگری برنامه می باشد. اعضای کمیته مقابله با حوادث غیر مترقبه در بیمارستان آل جلیل عبارتند از:

1- ریاست بیمارستان

2- مدیر بیمارستان

3- مترون بیمارستان

4- مسئول حراست

5- مسئول بهداشت محیط

6- روابط عمومی

7- مسئول حاکمیت بالینی و ایمنی بیمار

8- مسئول تجهیزات پزشکی

9- سرپرستار اورژانس

10- مسئول بخش اورژانس

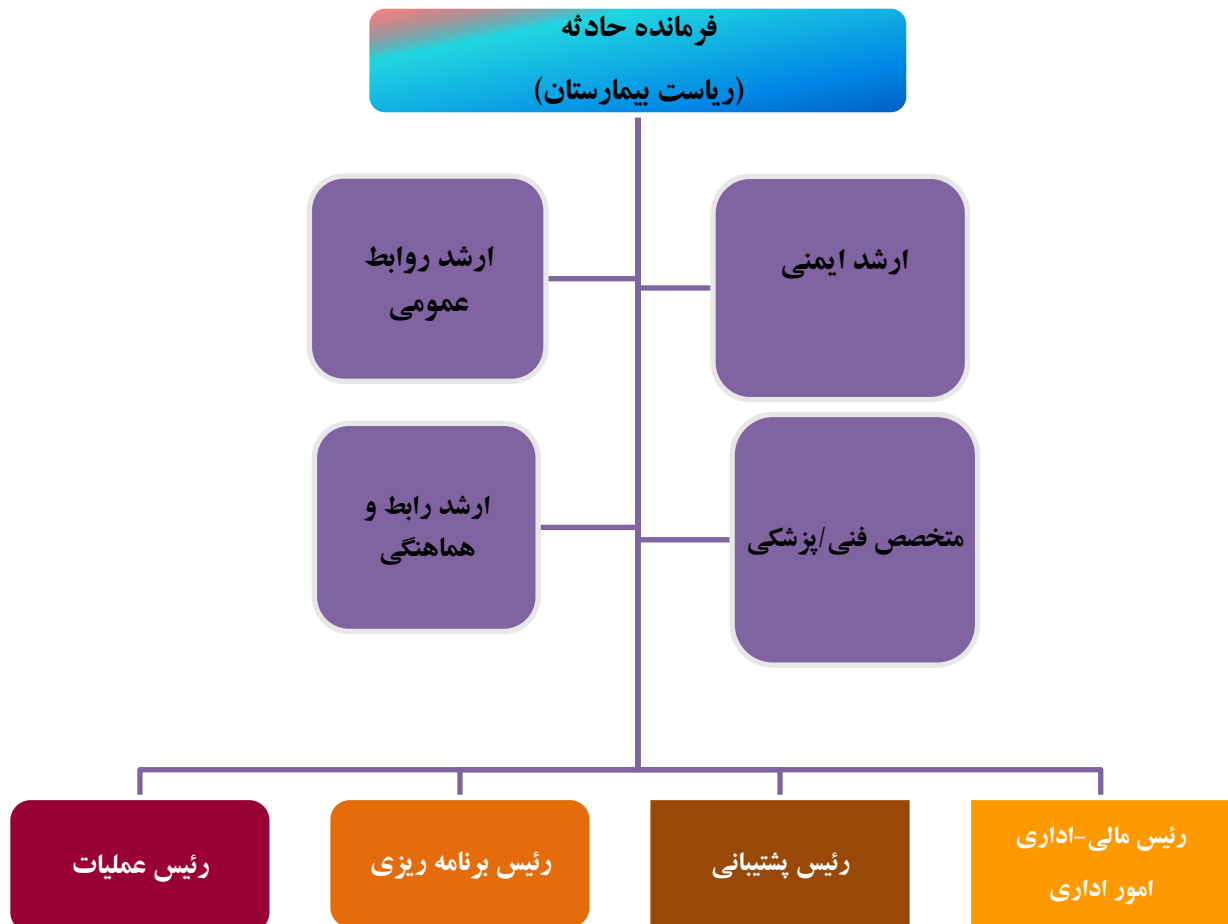
11- مسئول دفتر فنی ساختمان

این کمیته در بیمارستان آل جلیل نیز فعال بوده و به صورت ماهانه تشکیل جلسه می دهد.

معرفی سامانه ی فرماندهی حوادث بیمارستانی:

سامانه ی فرماندهی حوادث بیمارستانی یک سیستم مدیریتی جهت سازمان دهی پرسنل، امکانات، تجهیزات و ارتباط برای ارائه ی پاسخی مؤثر به حوادث و بلایاست. تحت این ساختار، یک فرد به عنوان فرمانده ، مدیریت و فرماندهی حادثه رابه عهده می گیرد

این سامانه در سال 1970 در کالیفرنای امریکا به منظور مقابله با آتش سوزی تدوین گردید.



فرمانده ی حادثه: فردی است که مسئولیت کلیه ی فعالیت های مرتبط با پاسخ به حادثه را به عهده دارد. این فعالیت ها شامل توسعه ی استراتژی ها و تاکتیک ها و مدیریت منابع است. فرمانده مسئولیت و اختیار کلیه ی اقدامات مرتبط با مدیریت و پاسخ به حادثه را داشته و اولین جایگاهی است که فعال می شود.

ارشد روابط عمومی: اطلاعات مرتبط با حادثه را برای پرسنل و مدیران داخلی و هم چنین رسانه ها و سازمانهای خارجی تأمین نموده و نقش سخنگو دارد.

ارشد ایمنی: محل حادثه یا محل فعالیت پرسنل را برای اطمینان از ایمنی لازم تمام پرسنل بررسی می کند.

ارشد رابط و هماهنگی: رابط بیمارستان با مرکز هدایت عملیات دانشگاه و سازمان های حمایت کننده بیرون از بیمارستان است. شاید براساس شرایط، لازم باشد یک ارشد رابط دیگر هم به مرکز هدایت عملیات دانشگاه یا مرکز هدایت عملیات محلی اعزام گردد و در آن جا مسئولیت هماهنگی ها را به عهده گیرد.

متخصص فنی و پزشکی: به عنوان مشاور تخصصی فرمانده ی حادثه عمل می کند. ارائه ی توصیه های لازم به فرمانده در حین یا بعد از حادثه توسط این فرد انجام می گیرد

رئیس واحد عملیات: هدایت اقدامات تاکتیکی مانند تریاژ، مراقبت از بیماران و درمان در راستای اهداف تعیین شده ی برنامه و نیز هدایت منابع مورد نیاز را به عهده دارد.

رئیس واحد برنامه ریزی: جمع آوری داده ها، اطلاعات و ارزیابی آنها جهت تصمیم گیری، تأمین اطلاعات مورد نیاز درباره ی منابع، تهیه ی مستندات برنامه ی عملیاتی حوادث و بلایا و تهیه ی مستندات لازم جهت ارائه ی گزارشات را به عهده دارد.

رئیس واحد پشتیبانی: حمایت، تأمین منابع و دیگر اقلام ضروری مورد نیاز برای دستیابی به اهداف عملیاتی تدوین شده توسط فرماندهی حادثه را به عهده دارد.

رئیس واحد مالی/اجرایی: نظارت و بررسی هزینه های مرتبط با حادثه، ثبت زمان کار، بازپرداخت هزینه ها و تحلیل مخارج را انجام می دهد.

در اغلب حوادث و فوریت ها که با تعداد زیادی افراد آسیب دیده و بیمار همراه است، واحد عملیات مسئولیت مدیریت اهداف تاکتیکی تعیین شده توسط فرمانده ی حادثه را به عهده خواهد داشت. این واحد به لحاظ مدیریت و هماهنگی بزرگترین واحد سامانه ی فرماندهی حوادث می باشد

روش های شناسایی پرسنل فرماندهی حادثه:

تمام افراد دارای نقش های فرماندهی باید لباس های مخصوصی را که پست سازمانی آنها بر روی آن ثبت شده بپوشند، در بسیاری از بیمارستان ها از جلیقه هایی خاص استفاده می کنند. لازم است روی قسمت پشت و جلوی هر جلیقه عنوان و موقعیت فرد در سامانه ی فرماندهی حادثه ی بیمارستانی مشخص شده باشد. ممکن است جلیقه ها براساس رنگ و طبق سامانه ی فرماندهی حادثه ی بیمارستانی کد بندی شده باشند. (رنگ سفید و سیاه؛ پرسنل فرماندهی **رنگ قرمز**؛ پرسنل واحد عملیات **رنگ آبی**؛ مخصوص پرسنل برنامه ریزی **رنگ زرد**؛ پرسنل پشتیبانی و **رنگ سبز**؛ پرسنل اداری/مالی) جلیقه ها باید دارای جیب های بزرگ مخصوص حمل رادیو، دارو، مداد، مارکر و برگه ی شرح وظایف باشند.